

"Novosti" u obilasku Titovog broda i razgovoru sa Josipom Frgačićem, prvim oficirom navigacije na prvom "Galebovom" putu mira

Tekst i slike: Ninoslav Kopač

"Galeb" na vezu u "Viktoru Lencu"

Stari ruzina

"Galeb" već nekoliko godina polako trune na doku brodogradilišta "Viktor Lenac" u Rijeci gdje više ne znaju što činiti s njim. Navodno postoje kupci u Hrvatskoj koji bi ga kupili i uredili. Međutim, za generalno uređenje broda potrebno je oko 30 miliona dolara. Za obnovu su zainteresirani i nekadašnji članovi posade koji ga pokušavaju spasiti preko Saveza antifašističkih boraca, a i grad Rijeka nedavno se javila sa idejom da ga pretvori u muzej mira. Uspomene Josipa Frgačića na prvo putovanje "Galeba" u misiji mira marta 1953. žive su i pune detalja...

Sjećate li se "Galeba", zvanog "Brod mira", koji je nekoliko puta oplovio zemaljsku kuglu i kojim je putovao Josip Broz Tito, razumljivo, uvijek u službi mira? Bio je to jedan od najpoznatijih brodova 20. stoljeća. A danas? Sudbina mu je, kako se sada čini, odredila tužan kraj, toliko tužan da se i ne može zamisliti za jedan takav brod. "Galeb", nažalost, već nekoliko godina polako trune na doku brodogradilišta "Viktor Lenac" u Rijeci. I sudbina brodogradilišta slična je sudbini slavnog broda. Lošim upravljanjem nagomilani su gubici koji su brodogradilište doveli do stečaja i budućnost mu je, kao i "Galebova", potpuno neizvjesna.

Od banana do nesvrstanih

Brod je izgrađen davne 1938. godine u Đenovi i do početka Drugog svjetskog rata bio je brod hladnjača pod imenom "Rab III" i prevozio banane iz Južne Amerike. Kapitulacijom Italije 1943. godine brod hladnjača mijenja zastavu i namjenu. Pod imenom "Kibic" postaje ratni brod - minopolagač. U novembru 1944. godine britanski bombarderi u jednom ga naletu pogađaju tako teško da tone pred riječkom lukom, srećom samo na dubinu od 22 metra. Taman toliko da mu jarboli vire iz mora. Četiri godine kasnije splitski "Brodospas"

izvlači ga sa dna i tegli do pulskog brodogradilišta "Uljanik", gdje je potpuno obnovljen. Prilikom rekonstrukcije na palubu su mu montirana dva topa i nakon toga dobiva novu namjenu - postaje školski brod Jugoslavenske ratne mornarice te mijenja ime u "Galeb".

bio školski brod, bio je i komandni brod JRM, a i jahta vrhovnog komandanta i predsjednika Jugoslavije Josipa Broza Tita. Stvarajući svjetsku povijest i Pokret nesvrstanih zemalja, "Brod mira" oplovio je cijeli svijet. Najviše je plovio do Afrike i Azije, a nikada nije dodirnuo

funkciji. Nakon raspada Jugoslavije sa većinom flote otplovio je do Boke i usidren je u bokokotorskom zaljevu. Tu mu počinje tužna sudbina. Pet godina veza i nebrige ostavlja tragove. Motori postaju nepokretni, a trup nagriza hrđa. Godine 2000. za 750 hiljada dolara kupuje ga

Dok brod miruje, korozija radi svoje

Pod novim imenom na prvo je putovanje zaplovio iz Pule do Splita, gdje se 10. septembra 1952. godine na njegovu palubu prvi put ukrcao Tito i s njega, kao sa tribine, promatrao paradu brodova u čast proslave Dana mornarice, koja je osnovana u ratu u nedalekoj Podgori. Osim što je

jedino obale Australije.

Ležarina dostigla 500 hiljada dolara

Kao školski brod odškolovalo je generacije pomorskih oficira tadašnje JRM, a nakon Titove smrti ostaje u istoj

je Grk Džon Pol Papanikolau. Iz brodogradilišta "Bijela" dotepljen je u brodogradilište "Viktor Lenac" kraj Rijeke gdje je, prema ideji novog vlasnika, trebalo biti preuređen u luksuznu jahtu "Galeb T.". Već ranije u istom je brodogradilištu za istog vlasnika preuređena bivša

Zajednička slika posade i Tita na prvom putovanju "Galeba" u London

prvo svjetsko "Galebovo" putovanje žive su i pune detalja: "Marta 1953. godine kompletirali smo opremu, uniforme, hranu, i sve što je potrebno za duže putovanje, i sa 'Galebom' iz Splita otplovili u Zeleniku, u Boki Kotorskoj. Ukrcao se maršalovo lično osiguranje, koje je pregledalo cijeli brod. Potom se ukrcao i sam Tito. Iz Boke smo u pratnji dva razarača: 'Split' i 'Zagreb', te nekoliko torpednih čamaca krenuli prema Otrantskim vratima. Tada još nismo znali kamo plovimo. Kod Otranta čamci su se vratili u Jugoslaviju, a mi smo uz pratnju razarača zaplovili prema zapadu. Krenuli smo u London".

Epizoda sa engleskim pilotom

Kod Gibraltara pridružili su im se i britanski razarači koji su pojačali pratnju. "Na ušću rijeke Temze u kanal La Manš na 'Galeba' se popeo engleski pilot koji je brod vodio riječnim tokom do 100 kilometara udaljenog Londona. Nakon što je brod usidren na obali Kembridža, pilot je zamolio da li bi mogao dobiti fotografiju Tita s njegovim potpisom. Kada

vi brod

broda zainteresirani su i nekadašnji članovi posade, koji ga pokušavaju spasiti preko Saveza antifašističkih boraca, a

Josip Frgačić, jedan od učesnika prvog "Galebovog" puta mira

nakon što su brodograditelji s entuzijazmom krenuli u obnovu slavnog broda, novi šok: vlasnik se više ne javlja. Adresa mu je nepoznata, a osoblje koje ga zastupa ne odgovara na pozive iz brodogradilišta. Brod, vezan na doku, polako, ali sigurno propada. Osim što smeta brodogradilištu, koje je u teškoćama i odlazi u stečaj, donosi i gubitke, jer je ležarina već dostigla 500 hiljada

Bijeg od Staljinovih atentatora

U brodogradilištu jednostavno više ne znaju što činiti s njim. U Hrvatskoj više ne postoji rezalište brodova. Najbliže je u Italiji, ali i kada bi se izrezao u staro željezo, za njega bi se dobilo maksimalnih 350 hiljada dolara, bez troškova tegljenja. Razmišlja se čak da se otegli na pučinu i potopi u tišinu mora. Navodno postoje kupci u Hrvatskoj koji bi ga kupili i uredili. Međutim,

Još se nazire slavno ime

Onasisova jahta "Kristina O." koja Papanikolaau donosi veliki prihod od iznajmljivanja bogatoj klijenteli. Iste planove imao je i za "Galebu". Brod je registriran u Kingstaunu, glavnom gradu karipske državnice Sent Vinsent i Grenada. Danas se na jarbolu broda naziru ostaci zastave te državnice.

Nakon što je brod dotegljen u Rijeku, s njega su odmah poskidani lični predmeti Josipa Broza koji su još bili na njemu. Sedamnaest mesinganih pločica s imenima mjesta putovanja i svi vredniji predmeti, među kojima i Titova uniforma, složeni su u četiri specijalna sanduka koji se i danas čuvaju u skladištu "Viktora Lenca". Taman

Frgačić sa satom kupljenim u Londonu i fotografijom Tita sa posadom broda

dolara što je skoro dvostruko više od trenutne vrijednosti broda.

za generalno uređenje "Galeba" potrebno je oko 30 miliona dolara. Za obnovu

i grad Rijeka nedavno se javio kao interesent da brod trajno pretvori u muzej mira, kako i dolikuje slavnom "Galebu". Kada Josip Frgačić, prvi oficir navigacije na "Galebovom" prvom putu mira, dolazi u Rijeku iz svoje rodne Bašćanske Drage na otoku Krku, gdje provodi penzionerske dane, uvijek se zaustavi pred ogradom "Lenca" i kroz žicu, sa suzama u očima, promatra propadanje slavne lađe. Marta 1953. godine Tito je na "Galebu" isplovio na svoje prvo putovanje u London, u posjetu engleskoj kraljici Elizabeti. Tvrdi se da je tada, u tajnosti, pobjegao od Staljinovih atentatora i da se vratio tek nakon vijesti o smrti sovjetskog diktatora. Frgačićeve uspomene na to

mu je nakon nekoliko minuta fotografija uručena, Englez je zaplakao i rekao da mu je to najdraža uspomena na jednog od najvećih vojskovođa u Drugom svjetskom ratu i da mu je bila neizreciva čast što je imao priliku da vodi brod na kojem je jedna tako visoka i njemu draga ličnost", sjeća se Frgačić.

Nakon povratka iz Engleske Josip Frgačić još je neko vrijeme plovio na "Galebu", a kasnije je radio u komandi mornarice u Puli gdje je i umirovljen u činu kapetana bojnog broda. Sada, već u dubokoj starosti, živi u Bašćanskoj Dragi na Krku. Pun je uspomena, ali njegovo prvo putovanje s Titom najdraža mu je životna dogodovština.